

Gdańsk, 27.01.2025

dr hab. Bogna Czerwińska-Szymula, prof. AM
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
dziedzina sztuki
dyscyplina sztuki muzyczne

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym
dr Anny Paras
w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki muzyczne

Zleceniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Sztuki Muzyczne Akademii Sztuki w Szczecinie na podstawie uchwały nr 10/II/2024 z dnia 28 października 2024 roku wyznaczyła moją osobę jako recenzentkę w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Pani dr Annie Paras w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne działając na podstawie: art. 221 ust. 5 Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2023, poz. 742); § 45 lit. c Statutu Akademii Sztuki w Szczecinie, załącznik do Uchwały Senatu nr 154/2023 w dnia 10 października 2023 r.; § 6 ust. 1 Regulaminu nadawania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki muzyczne (Załącznik do Uchwały Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne nr 2/XX/2024 z dnia 13 czerwca 2024 r.)

Podstawowe dane o Habilitantce

Dr Anna Paras w 2001 roku ukończyła Akademię Muzyczną im. Karola Szymanowskiego w Katowicach na kierunku instrumentalistyka, w specjalności fortepian w klasie prof. Józefa Stompla. Stopień doktora sztuk muzycznych z zakresu dyscypliny artystycznej instrumentalistyka nadany uchwałą Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku uzyskała w 2017 roku. Tytuł rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem dr hab. Hanny Holeksy brzmiał: „Eklektyzm struktur brzmieniowych na przykładach sonat na altówkę i fortepian Rebeki Clarke i Arnolda Baxa”.

Ponadto w 2005 roku otrzymała stopień nauczyciela mianowanego, w 2013 roku stopień nauczyciela dyplomowanego, a w 2021 roku nadano dr Annie Paras tytuł konsultanta Centrum Edukacji Artystycznej.

Przebieg pracy zawodowej dr Anny Paras to:

- 1.09.2001 – 13.02. 2008 - Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. W. Kilara w Katowicach – zatrudnienie jako nauczyciel fortepianu, akompaniator.
- 1.10.2001 – 15.02.2008 - Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego w Katowicach – zatrudnienie jako akompaniator, nauczyciel fortepianu na Wydziale Instrumentalnym, Wydziale Kompozycji i Dyrygentury.
- 1.10.2008 – 30.09.2010 - Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu - filia w Szczecinie – zatrudnienie jako pedagog zespołów kameralnych, akompaniator.
- 1.10.2010 - zatrudnienie w Akademii Sztuki w Szczecinie na stanowisku starszego wykładowcy: pedagog zespołów kameralnych, akompaniator.
- 1.10.2017-nadal - zatrudnienie w Akademii Sztuki na stanowisku adiunkta w katedrze fortepianu, prowadzenie klasy fortepianu, zespołów kameralnych, akompaniator.
- 1.09.2007- nadal - zatrudnienie w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych w Szczecinie: pedagog fortepianu, zespołów kameralnych i akompaniator.

Ocena autoreferatu

Autoreferat dr Anny Paras jest napisany zwięźle i klarownie oraz zawiera bardzo dobrze ujęte wszelkie oczekiwane informacje. Habilitantka swobodnie operuje słowem pisanym. W części omawiającej przedstawione do oceny osiągnięcia – dwie płyty CD, nie widzę mankamentów. Opis jest merytoryczny, dogłębny w ramach formuły autoreferatu oraz ciekawy. Ujmuje sposób interpretowania przez autorkę emocji zawartych w prezentowanych kompozycjach, odczytywanie zamierzeń kompozytora odnośnie wyrazu i koloru danych utworów. Bardzo celnie dr Anna Paras dokonuje analizy prezentowanych dzieł również w warstwie teoretycznej. Trafnie zestawia utwory z innymi znanymi kompozycjami. Dodatkowo sformułowane osobiste komentarze odnośnie zamierzeń interpretacyjnych nagrywanych utworów, odświeżają sposób pracy Habilitantki z dziełem i wnoszą ciekawe dopełniające informacje. W trosce o rzetelność oceny, jedynym błędem jaki zauważyłam, była omyłkowo wpisana tonacja jednego Mazurka (powinien być Ges-dur, a nie Des-dur).

W części informującej o aktywności artystycznej i naukowej Pani Anna Paras ponownie bardzo zwięźle (co w moim rozumieniu jest zaletą) prezentuje swoje osiągnięcia. Wypowiedź ma bardzo dobry balans między najważniejszymi informacjami, a osobistymi odniesieniami. Bardzo ujmująco też dr Anna Paras pisze o swojej pasji do kameralistyki.

Ocena dzieła artystycznego

Dziełem artystycznym przedstawionym przez Panią dr Annę Paras do postępowania habilitacyjnego są dwie płyty:

- Roman Statkowski Piano Works 3 APO0536

Realizator nagrania, mastering i montaż: Piotr Grinholc

Producent: Jan Jarnicki

Wykonawczynią na płycie jest:

Anna Paras – fortepian

Płyta zawiera nigdy nie zarejestrowane wcześniej utwory:

Krakowiak-Rêverie G-dur op. 23 nr 2

Oberek Es-dur op. 22 nr 4

Dumka z 3 Pièces polonaises op. 9

Mazurki op. 24:

- e-moll

- f-moll

- a-moll

- Des-dur

Nieśmiertelniki op. 19:

- Allegretto un poco rubato

- Moderato

- Andante quasi adagio

- Lento ma non troppo

- Allegro tempestuoso

- Moderato

- Con moto giusto

- Andantino

Krakowiak op. 23 nr 4

- Roman Statkowski Works for Violin and Piano APO0537

Realizator nagrania, mastering i montaż: Piotr Grinholc

Producent: Jan Jarnicki

Wykonawcami na płycie są:

Natan Dondałski - skrzypce

Anna Paras – fortepian

Płyta zawiera nigdy nie zarejestrowane wcześniej utwory:

A une Blonde z Feuilles d'album op. 32

A une Brune z Feuilles d'album op. 32

Alla Cracovienne op. 7

Trois Pieces op. 17 a Mr Michèl de Sicard:

- Romance

- Sérénade

- Elegie

Mazurki op. 8:

- Mazurek g-moll

- Mazurek F-dur

- Mazurek a-moll

Dumka

Deux Pièces op. 34:

- Triste Berceuse

- Oberek

Ocenę dzieła artystycznego rozpoczęłam od słuchania płyty z utworami solowymi Romana Statkowskiego. Jestem pod wrażeniem tego nagrania. Pani Anna Paras ma w swojej pianistyce wszystkie aspekty, które cenię sobie najbardziej – piękno barwy fortepianu, precyzyjną artykulację i pedalizację, wycucie interpretacyjne bez zbędnej egzaltacji, za to z przejmującym wyrazem. Te wszystkie atrybuty są konieczne do najwyższych miar artystycznej interpretacji tego typu kompozycji. Ujmuje mnie w tym nagraniu znakomita interpretacja – spójna i bardzo przemyślana, nigdy nie pozbawiona jakości brzmienia.

Krakowiak-Rêverie G-dur op. 23 nr 2 nagrany jest w bardzo trafnie ujętym tańcu połączonym z tytułową zadumą i refleksją. Przedstawiony jest pięknym brzmieniem, z doskonałym wycuciem agogiki i przekonującą interpretacją. Bardzo ciekawie jest też opisany w autoreferacie. Oberek Es-dur op. 22 nr 4 zawiera celne ujęcie interpretacyjne, opisane w autoreferacie, utrzymania stałego pulsu na przestrzeni całego utworu oraz interesujące zróżnicowania kolorystyczne poszczególnych pokazów tematu. Dumka z 3 Pièces polonaises op. 9 zobrazowana jest z dużym wycuciem agogiki odpowiedniej dla oddania charakteru dumki, czułością na linię melodyczną i jej piękno barwy przy zachowaniu wszelkich niuansów w warstwie harmoniczej. Jest to niezwykle udana interpretacja trudnego

w tym aspekcie utworu. W Mazurku e-moll z op. 24 podkreśliłabym różnorodność artykulacyjną dr Anny Paras i wkład tego komponentu w interesujące przedstawienie tej miniatury. Mazurek f-moll ukazuje wnikliwość Habilitantki w podkreślaniu niuansów harmoniczných oraz znajdowaniu i prezentowaniu kontrapunktycznych głosów. Mazurek a-moll jest kolejnym dziełem, który upewnia, że dla tej pianistki wszystkie wskazówki interpretacyjne kompozytora mają kluczowe znaczenie. Mazurek Ges-dur z tego samego opusu, również nie odbiega swoją jakością od pozostałych miniatur. Ostatnim cyklem zaprezentowanym na tej płycie jest Nieśmiertelnik op. 19 składający się z dwóch zeszytów, w każdym są po cztery miniatury. W pierwszym zeszycie Habilitantka wciąż prowadzi słuchacza w bardzo nastrojowe brzmienia, ponownie trafnie interpretuje te utwory w swoim autoreferacie. Szczególną uwagę zwróciłam na doskonale zobrazowanie, zarówno słowne w części pisanej, jak i muzyczne w nagraniu, motywu „westchnień” (określenie dr Anny Paras) w pierwszej miniaturze tego cyklu. Drugi zeszyt kontynuuje wysoki poziom całego nagrania, zawiera wymagające pianistycznie miniatury i wciąż oddziałuje na słuchacza swoim wyrazem. Kończący płytę Krakowiak op. 23 nr 4 to kolejny utwór, który ukazuje umiejętności pianistyczne i interpretacyjne Habilitantki, nagrany jest w bardzo trafnie oddanym charakterze.

Druga przedstawiona do oceny płyta to utwory kameralne - na skrzypce i fortepian. Po znakomitej pierwszej odsłonie Habilitantki to nagranie robi mniejsze wrażenie. Czynniki, które na to wpływają, wymieniałabym następujące: w wielu z tych utworów Statkowski daje pianiście ograniczone pole do popisu, partia jest często typowo „akompaniująca”, czyli ma za zadanie głównie towarzyszyć skrzypkowi i posiada jednostajną fakturę; proporcje w nagraniu mają ten mankament, iż fortepian nagrany jest wydajniej brzmieniowo niż skrzypce, nie przykrywa skrzypka, niemniej brakuje mi momentów intymnego piano i pianissimo w fortepianie, poszerzającego wyraźnie zakres dynamiczny tego instrumentu i odsłaniającego nam dodatkowy odcień kolorystyczny; tak jak w pierwszej płycie każdy utwór przyjmuję bez zastrzeżeń w kwestii interpretacji, wręcz zachwyca w tym aspekcie Habilitantka, tak w tym nagraniu pewne momenty i artykulacje mogłyby zostać ciekawiej ujęte i być bardziej zróżnicowane. Jako najlepsze na tej płycie wymieniałabym: Elegie z Trois Pieces op. 17, Mazurek g-moll op. 8, Mazurek F-dur op. 8, Dumkę i Triste Berceuse z Deux Pièces op. 34.

Chcę podkreślić, że moje nieco mniej pozytywne wrażenie płyty z repertuarem na skrzypce i fortepian od płyty solowej, nie wpływa na ogólną, pełną uznania opinię o pianistce, wiedzy i kreatywności interpretacyjnej dr Anny Paras.

Konkludując, przedstawione dzieło artystyczne to zapis dojrzałej i kreatywnej interpretacji. Habilitantka jawi się w nim jako osoba dysponująca znakomitą techniką pianistyczną, pięknym brzmieniem i świetnym wyczuciem agogicznym. Jej interpretacje są przekonujące, wykazują duże zdolności logicznego prowadzenia frazy i prezentowania nowych dla odbiorcy kompozycji w sposób zrozumiały i w wysokiej kulturze estetycznej. Jej twórcze podejście do zastanej materii dźwiękowej wpływa jednoznacznie pozytywnie na jej odbiór. Istotnym jest również fakt, że płyty przedstawione jako dzieło artystyczne są światową premierą wydawniczą.

Ocena dorobku artystycznego i dydaktycznego

W dorobku artystycznym dr Anny Paras mniejsza jest ilość koncertów zagranicznych, niemniej imponują programy wszystkich wykonywanych koncertów – bardzo różnorodne i zawierające najwyższej miary wymagające kompozycje (np. ujrzałam w nim wykonanie na dwóch koncertach po sobie wszystkich sonat na skrzypce i fortepian Johanna Brahmsa, każdej z innym skrzypkiem). Dr Anna Paras wykonywała na koncertach obszerny zakres literatury na skrzypce i fortepian – sonaty Karola Szymanowskiego, Grażyny Bacewicz, Claude Debussy'ego, obie sonaty Sergiusza Prokofiewa, Ludwika van Beethovena, Leoša Janáčka, Roberta Schumanna (a-moll) czy wreszcie Cezara Francka i wspomniane wszystkie sonaty Johanna Brahmsa, Sonatę na wiolonczelę i fortepian Dymitra Szostakowicza, Sonatę na klarnet i fortepian Francis'a Poulenca. Habilitantka prezentowała też dużo mniej znanych, ale wymagających utworów, takich jak sonaty na skrzypce i fortepian Jenö Hubaya, Antoniego Rutkowskiego, Władysława Żeleńskiego, Emila Śmiateńskiego oraz utwory Aleksandra Tansmana, a także sonatę na altówkę i fortepian Arnolda Baxa. W programach koncertów zauważyć można też tria fortepianowe Feliksa Mendelssohna-Bartholdy (d-moll), Arama Chaczaturiana, Maurycego Ravela, Klary Schumann, Fanny Mendelssohn czy Emila Śmiateńskiego, a także kwintet fortepianowy Grażyny Bacewicz. Nie brak też repertuaru z zakresu kameralistyki wokalne. W prezentowanym dorobku artystycznym należy też odnotować występ w charakterze solistki wraz ze skrzypkiem Natanem Dondalskim z orkiestrą Filharmonii Koszalińskiej i dyrygentem Tadeuszem Wojciechowskim, wykonując Koncert podwójny d-moll Feliksa Mendelssohna-Bartholdy. Habilitantka wykazuje w sumie 39 koncertów (po uzyskaniu stopnia doktora), ale z bardzo różnorodnym i wymagającym repertuarem, co jest satysfakcjonujące w ocenie jej dorobku koncertowego.

Bogata jest dyskografia Habilitantki, która obejmuje aż 8 płyt CD w różnych składach wykonawczych. Są to:

- „Elgar – Enescu sonaty skrzypcowe” w wykonaniu Barbary Warykiewicz-Siwy – skrzypce i Anny Paras – fortepian

- „Żeleński Rutkowski SONATY w wykonaniu Pawła Maślanki – skrzypce i Anny Paras – fortepian

- „Clarke Bax SONATY w wykonaniu Magdaleny Micke – altówka i Anny Paras – fortepian

- „Mój Szymanowski” w wykonaniu Barbary Warykiewicz-Siwy – skrzypce, Anny Paras – fortepian i Michała Sadzikowskiego – fortepian

- „Carl Loewe Lieder” w wykonaniu Ewy Filipowicz-Kosińskiej - mezzosopran i Anny Paras – fortepian

- „Emil Śmiateński Chamber Works” w wykonaniu Natana Dondalskiego – skrzypce, Anny Paras – fortepian i Kingi Babij – wiolonczela – nagranie jest światową premierą wydawniczą

oraz dwie płyty prezentowane jako dzieło artystyczne do oceny:

- „Roman Statkowski Piano Works 3” w wykonaniu Anny Paras – fortepian – nagranie jest światową premierą wydawniczą

- „Roman Statkowski Works for Violin and Piano” w wykonaniu Natana Dondalskiego – skrzypce i Anny Paras – fortepian – nagranie jest światową premierą wydawniczą

W przedstawionym dorobku dydaktycznym znajdują się dyplomy za wyróżniający lub wybitny akompaniament studentom i uczniom na konkursach (12), udział w pracach jury konkursów ogólnopolskich, regionalnych i międzyuczelnianych (5), wykazy nagród uzyskanych przez uczniów i studentów oraz wykaz przeprowadzonych przez Habilitantkę warsztatów pianistycznych (10), a także konferencje i fora, na których dr Anna Paras wygłosiła wykłady (3, każdy na inny temat). Habilitantka działała również w uczelnianych komitetach organizacyjnych. W 2021 roku nadano jej tytuł konsultanta Centrum Edukacji Artystycznej.

Zakres i wartość dorobku artystycznego i dydaktycznego dr Anny Paras przyjmuję bez zastrzeżeń.

Konkluzja

Przedstawione do oceny dzieło artystyczne – dwie płyty CD z nienagranymi do tej pory utworami Romana Statkowskiego na fortepian oraz na skrzypce i fortepian, a także wskazane we wniosku osiągnięcia, stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny sztuki muzycznej i potwierdzają wysokie kwalifikacje dr Anny Paras w zakresie reprezentowanej dyscypliny. Wysoki poziom artystyczny dzieła oraz informacje zawarte w autoreferacie i dołączonej dokumentacji są dowodem tych kwalifikacji.

Wniosek habilitantki uzasadnia nadanie jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzycznej, a przedstawione do oceny osiągnięcia **spełniają** wymagania ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Bożena Grawińska-Szyndler